

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ RAPORU

**İSTANBUL SÖZLEŞMESİ ÇALIŞMA PLATFORMU
AĞUSTOS 2020
ANKARA**

SUNUŞ

Aile, sağlıklı birey toplum ve medeniyet inşasında en hayati role sahip, alternatifi olmayan evrensel bir kurumdur. Bu müessese Anayasaya ile teminat altına alınmış olup, 41. Maddede Türk toplumunun temelini aile olduğu düzenlenerek devletçe korunması gerektiği belirtilmiştir. Anayasa'da, herkesin aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkı ifade edilerek, aile hayatının gizliliği ve dokunulmazlığı esas bir temel hak olarak benimsenmiştir.

Son yıllarda tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de aile kurumu *boşanmaların*, tek ebeveynli *ailelerin*, *evliliği ve çocuk sahibi olmayı reddeden akımların*, *eşcinsel ilişkilerin ve nikâhsız birlikteliklerin* artmasıyla maalesef büyük risk altındadır. Fıtratı, ahlaki değerleri ve dinî kuralları yok sayan pozitivist akım, bireyseliği adeta kutsayarak meşru birlikteliğin tek yolu olan nikâhın hem gerekliliğini hem de işlevini tartışmaya açmıştır. Bunun sonucunda nikâhın toplumsal baskıya dayalı olduğu ve özgürlükleri kısıtladığı anlayışı yerleşmeye başlamıştır.

İstanbul Sözleşmesi kapsamında ihdas edilen düzenlemelerin uygulamaya geçirildiği 2015/2019 yılları arasında gerçekleşen evlenme ve boşanma oranlarına bakıldığında belirgin bir değişim göze çarpmaktadır. TÜİK verilerine göre son beş yıllık dönemde evlenme oranları düşme eğiliminde iken, boşanma oranlarında belirgin bir artış göze çarpmaktadır. Evlenme oranında sadece 2015 yılında %0,5 artış görülürken ; 2016 yılında %1,4, 2017 yılında %4,2, 2018 yılında %2,9, 2019 yılında ise %2,3 azalma görülmüştür. Buna karşın boşanma oranı 2015 yılında %0,7 artarken 2016'da %4,3 azalmış; 2017 yılında %1,8 artmış; 2018 yılında ciddi bir ivme göstererek %10,9 artmış ve 2019 yılına geldiğinde ise %8,0 artış gözlenmiştir¹ (Ek 1).

Diğer taraftan dünya geneline bakıldığında son yıllarda yapılan araştırmalar aile kurumunun zayıflamasıyla ters orantılı olarak eşcinselliğin her geçen gün daha da yaygınlaştığını göstermektedir. Öyle ki Hollanda, Belçika, Norveç, Danimarka, İspanya gibi ülkelerde ve ABD'nin bazı eyaletlerinde aynı cinsiyetten bireylerin evlenmeleri yasal hale getirilmiştir.

---

¹ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21515>

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24642>

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27593>

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30698>

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33708>

Anayasayla güvence altına alınan, toplum tarafından kutsiyet atfedilen, sevgi ve merhamet ocağı olan aile kurumu bugün maalesef kültürel ve dinî değerlerle doku uyumsuzluğu içinde olan İstanbul Sözleşmesi (Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi) ile güya korunmaya çalışılmaktadır. Sözleşme kullanılan dil, üslup ve içeriğiyle, aileyi adeta bir çatışma alanı olarak resmetmektedir. Fikrî alt yapısını Feminist Teoriden alan Sözleşme, kadına yönelik şiddetin önlenmesinin, eşitsizliğin ve ayrımcılığın giderilmesinin tek çaresinin toplumsal cinsiyet eşitliğini uygulamak olduğunu dayatmaktadır. Ancak toplumsal cinsiyet eşitliği politikasını aktif olarak uygulayan ülkelerdeki aile yapısının büyük bir çöküntü içerisinde olduğu bugün pek çok çalışma ile ortaya konmuştur.²

İstanbul Sözleşmesi Çalışma Platformu olarak ailenin korunması için İstanbul Sözleşmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği politikasının yanlış ve tehlikeli olduğu kanaatindeyiz. Bu çalışma, kadim değerlerimize sahip çıkan, evrensel referansları da dikkate alan toplumsal meseleler ve özelde aile ve kadınla ilgili mevzularda çalışmalar yapan bir ekip tarafından hazırlanmıştır. Hukuk, psikoloji, sosyoloji ve ilahiyat alanındaki uzmanlardan müteşekkil Çalışma Grubumuz İstanbul Sözleşmesini disiplinler arası bir bakış açısıyla incelemek üzere alandaki akademisyen ve uygulayıcılarla çok sayıda toplantı gerçekleştirmiştir.

Bahse konu toplantılar neticesinde hazırlanan bu Raporda İstanbul Sözleşmesine farklı disiplinlerden bakarak, sözleşmenin dilini, içeriğini, maksadını ve arka planını bütüncül olarak değerlendirip, kendi değerlerimizle uyumlu özgün bir düzenlemeye ihtiyaç olduğunu ortaya koymaya çalışmaktayız.

İstanbul Sözleşmesi Çalışma Platformu

---

²http://aileakademisi.org/sites/default/files/toplumsal_cinsiyet_esitligine_dayali_politika_uygulayan_ulkelerde_kadin_ve_aile.pdf

1. BÖLÜM

İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İstanbul Sözleşmesi kadına yönelik şiddet konusunda bağlayıcılığa sahip ilk uluslararası sözleşmedir. Sözleşme 81 madde ve bir ek maddeden oluşmaktadır. Söz konusu sözleşmede kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetin önlenmesi, cezalandırılması ve tazminine yönelik mevzuat düzenlemelerinin yapılması, ulusal düzeyde veri toplanması ve eş güdümden sorumlu resmi bir kurumun belirlenmesi hususları düzenlenmiştir.

Sözleşmenin uygulanmasını izlemek üzere uluslararası izleme mekanizmasının (GREVIO) Kadına Karşı Şiddet ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Uzmanlar Grubu) oluşturulması, ulusal düzeyde toplanan verilerin GREVIO ile paylaşılması, sözleşmenin uygulanma durumu hakkında GREVIO'ya rapor sunulması ve GREVIO ziyaretlerinin kabul edilmesi öngörülmektedir.

A. Türkiye'de İmza Süreci

Türkiye'nin Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Dönem Başkanlığı döneminde imzaya açılan sözleşme ülkemiz adına 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da çekincesiz olarak imzalanmıştır. Sözleşmeyi imzalayan ilk ülke Türkiye olmuştur. Söz konusu sözleşme 24.11.2011 tarihli ve 6251 sayılı Kanunla onaylanmış ve 08.03.2012 tarihli ve 28227 sayılı Mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanarak 01.08.2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin onay sürecinden kısa bir süre sonra, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle özellikle "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" esas alınarak düzenlenen 6284 sayılı "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" 08.03.2012 tarihinde kabul edilmiş, 20.03.2012 tarihli ve 28239 sayılı Resmî Gazete'de³ yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İstanbul Sözleşmesi, imza ve onay sürecinde kamuoyunun görüşüne sunulmadan ve Mecliste yeterince tartışılmadan, 26 dakika gibi kısa bir sürede 246 milletvekilinin "evet" oyuyla Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmiştir.

---

³ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120308M1-1.htm>

B. Dünyada İstanbul Sözleşmesi

Sözleşme, Mart 2019 itibariyle 46 ülke ve Avrupa Birliği tarafından imzalanmıştır.⁴ 11 ülke (Ermenistan, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Letonya, Lihtenştayn, Litvanya, Moldova, Slovakya, Ukrayna, İngiltere) ise sözleşmeyi imzalamış ancak onaylamamıştır. Rusya ve Azerbaycan'ın yanı sıra gözlemci ülke statüsünde olan Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Kanada, Meksika ve Vatikan ise sözleşmeyi imzalamamıştır. Sözleşmeyi imzalayan ve/veya onaylayan Almanya, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ermenistan, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, İsveç, İsviçre, Yunanistan gibi ülkeler ise sözleşmeye çekince koymuştur.

C. Çevirideki Farklılıklar ve Sonuçları

Sözleşmenin orijinal metni İngilizce ve Fransızca olup Türkçe ile İngilizce metin karşılaştırıldığında, Türkçe çeviride birçok farklılık olduğu görülmektedir. Sözleşmenin orijinal başlığı “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi” olmasına rağmen, Türkçe çeviri “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi” olarak çevrilmiştir. Sözleşmenin metnindeki “ev içi şiddet” (domestic violence) ibaresi, Türkçeye “aile içi şiddet”, “ev içinde” (domestic unit) ibaresi ise “aile birliğinde” olarak çevrilmiştir. *Uluslararası sözleşmelerin orijinal metinleri bağlayıcı olduğundan sözleşme ile evli olan kişilerle birlikte evlilik dışı veya aynı cinsiyetteki kişilerin birliktelikleri de koruma altına alınarak bu tür ilişkiler meşrulaştırılmıştır.*

Sözleşmenin 12. maddesinde “kadına ve erkeğe ilişkin alışlagelmiş rollerin bulunduğu düşüncesine dayanan” örf, adet, gelenek ve her türlü uygulamanın “kökünden kazınması” (eradicating) amaçlandığı söylenmektedir. “Ortadan kaldırma” olarak çevrilen bu kelime aslında kökünü kurutmak, kökünden söküp atmak, kökünü kazımak gibi anlamlara gelmektedir.

Sözleşmenin 4.maddesinin 3.fikrasındaki “cinsel tercih” kelimesi, Meclisin oyladığı sözleşmede “cinsel yönelim” iken, Resmi Gazete’de “cinsel yönelim” olarak değiştirilmiştir. “Temel Haklar, Eşitlik ve Ayrım Gözetmeme” başlıklı 4. maddenin 3. fıkrasında, “Özellikle mağdurların haklarını korumaya yönelik önlemler olmak üzere, işbu sözleşme hükümlerinin

---

⁴ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/210/signatures>

cinsiyet, toplumsal cinsiyet... Cinsel yönelim veya başka statüler temelinde herhangi bir ayrımcılık olmaksızın taraflarca uygulanması güvence altına alınmıştır.” denilmektedir. ***Bu madde ile cinsel tercih ve cinsel yönelim normal kabul edilmiş, her türlü cinsel sapkınlık normalleştirilmiş ve yasal düzenleme ile hukuki koruma altına alınmıştır.***

Metinlerin Türkçe çevirisi esnasında, toplumun kabul etmesi mümkün olmayan bu ifadelerin bilinçli olarak yumuşatıldığı düşünülmektedir. ***Ancak sözleşme İngilizce ve Fransızca orijinali kabul edilerek, imza altına alınmıştır. Hukuki ve toplumsal geçerliliği olan maalesef orijinal metindir.***

D. Sözleşmenin Temel İddiası: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığını ileri süren İstanbul Sözleşmesinin birçok maddesinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin altı çizilmektedir. Sözleşmenin tanımlarla ilgili 3. maddesinde toplumsal cinsiyetin “*herhangi bir toplumun, kadınlar veya erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler olarak anlaşılacağı*” ifade edilmiştir.

Sözleşmenin yorumlanmasına dair hazırlanan açıklayıcı kitapçıkta “*kadınlara karşı şiddetin ortadan kaldırılmasıyla toplumsal cinsiyet eşitliğinin hem yasal olarak hem de gerçek yaşamda sağlanması arasında bir bağlantı*” olduğu, “*imzacıların, ev içi şiddet dâhil kadınlara karşı şiddetin özel olarak toplumsal cinsiyet temelli bir olgu olduğunu teyit ettikleri*” ifade edilmektedir. Ayrıca 12. maddenin 1. fıkrası, bu tür toplumsal cinsiyet rollerinin aşılması açısından, kadının daha aşağıda olduğu fikrine veya kalıpcı toplumsal cinsiyet rollerine dayanan önyargıların, adetlerin ve diğer pratiklerin ortadan kaldırılmasını şiddetin önlenmesi için genel bir yükümlülük olarak görmektedir. Sözleşmenin diğer bölümlerinde mağdurların korunmasına ve desteklenmesine yönelik tüm önlemlerin temeli olarak, kadınlara karşı şiddetin ve ev içi şiddetin toplumsal cinsiyet açısından ele alınması öngörülmektedir.⁵

Toplumsal cinsiyet eşitliğinden hareket eden ve sözleşmede yer bulan anlayışa göre; cinsiyetlere yüklenen roller geleneksel addedilerek reddedilmeli ve cinsiyetlere yeni roller yüklenmelidir. Kadın ve erkeğin sahip olduğu rollerden soyutlanması ve rollerin eşitlenmesi

---

⁵ Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi Açıklayıcı Kitapçık, Md 45.

gereklidir. Kadın kendisine verilen evlat, eş, anne gibi rollerden sıyrılıp birey olarak toplumda yerini almalıdır.

Görüldüğü üzere, sözleşmeye göre şiddet ve ayrımcılık toplumsal cinsiyet temelli bir olgudur ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması sözleşmenin aile içi şiddeti ortadan kaldırmaya yönelik en temel iddiasıdır.

Bu iddianın ülkemizde de belli bir karşılık bulması, bize özgü toplumsal sorunlara ve gerçeklere çözüm olabileceği zannı, yanlış tercüme ve bilinçli propagandadan kaynaklanmaktadır.

Ülkemiz son yıllarda büyük değişim geçirmekle birlikte, toplumsal hayatta hala bazı kesimlerde kız çocuklarının eğitiminin engellenmesi/kısıtlanması, miras ve mülkiyet hakkının kullandırılmaması devam etmektedir. Keza kadın ve erkeğe yüklenen görev ve rol dağılımında erkeği kayıran, ona daha çok temsil hakkı veren; kadına ise ağır vazifeler yükleyen, daha edilgen rol almayı dayatan, yazılı olmayan adaletsiz kurallar bulunmaktadır.

Kadının ev hayatındaki temizlik, yemek ve çocuk bakımına dair sorumluluklarının yanı sıra bir işte çalışması halinde bunlara bir de işle ilgili sorumlulukları eklenmektedir. Buna karşın erkeğin ise yalnızca işle ilgili sorumluluklarını yerine getirip, aile içi ve toplumsal hayata dair sorumlulukları almaktan kaçınması kadının maddi ve manevi olarak yıpranmasına sebep olmaktadır.

Ülkemizde kadın ve erkeğe yüklenen sorumlulukların adil bir şekilde üstlenilmemesinden dolayı, İstanbul Sözleşmesinin toplumsal cinsiyet eşitliği söylemi bazı kesimlerce adaleti sağlayabilecek bir düzenleme olarak görülmektedir. Halbuki, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı kadın ve erkek arasındaki adalet ve huzuru sağlamadığı gibi, kadın ve erkeği birbirinin karşıtı ve hasmı olarak göstermektedir.

E. Sözleşmenin Hedefi Cinsel Tercih/Yönelim ve LGBTIQ'nun Meşrulaştırılması

İstanbul Sözleşmesinin “temel haklar, eşitlik ve ayrımcılık yapılmaması” başlıklı 4. maddesinin 3. bendinde “Taraflar bu sözleşme hükümlerinin, özellikle de mağdurların haklarını korumaya yönelik tedbirlerin, cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka tür görüş, ulusal veya sosyal köken, bir ulusal azınlıkla bağlantılı olma, mülk, doğum, **cinsel yönelim**, toplumsal cinsiyet kimliği, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen veya mülteci statüsü veya başka bir statü gibi herhangi bir temele dayalı olarak ayrımcılık yapılmaksızın uygulanmasını temin edeceklerdir.” hükmü mevcuttur.

Görüldüğü üzere söz konusu madde ile “cinsel yönelim” kavramı ilk defa hukuki metinlere girmiş ve meşrulaştırılmıştır. Sözleşmeyi Açıklayıcı Kitapçıkta yer alan cinsel yönelim kapsamına,” geyleyler, lezbiyenler, biseksüeller, travestiler vb.” dahil edilmiştir.

Sözleşmenin imzalanmasını müteakip hemen vaziyet alınarak mülga Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı koordineli olarak çalışmaya başlamış ve okullarda toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verilerek, gençlerde cinsel yönelim farklılıklarının normalleştirilmesi ve meşrulaştırılması çalışmaları yapılmıştır.

İstanbul Sözleşmesinin 66-70. maddeleri arasında düzenlenen ve taraf devletlerce sözleşmenin uygulanmasını izlemek üzere kurulan GREVIO’nun Türkiye’ye ilişkin ilk raporu 15 Ekim 2018’de açıklanmış, rapor açıklanmadan önce 2017 yılında, ülkemizdeki feminist ve LGBTIQ savunucu olan Sivil Toplum Kuruluşlarının görüş ve önerileri alınmıştır.⁶

“İstanbul Sözleşmesi Hükümlerinin Hayata Geçirilmesini Sağlayan Yasal ve Diğer Tedbirlere İlişkin GREVIO İlk Değerlendirme Raporunda” LGBTIQ bireylere baskı ve şiddetin yaygın olduğu vurgulanarak⁷, bu konuda tedbir alınması için hükümete baskı yapılmaktadır (EK II).

F. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kavramının Yansımaları

İstanbul Sözleşmesi yukarıda da zikredildiği üzere *toplumsal cinsiyet eşitliğini* savunmaktadır. Bu anlayış toplumda fitrattan kaynaklanan kadın erkek kimliğini reddettiğinden, cinsel kimlik bunalımı yaşayan bireyler Sözleşmenin cinsiyet değiştirmeyi özendiren şemsiyesine sığınarak kolayca cinsiyet değiştirme ameliyatlarına karar verebilmektedir.

Dünyada ve Türkiye’de cinsiyet değiştirme ameliyatlarının hızla arttığı bilinmektedir. Cinsiyet değiştirme, kadının erkeğe veya erkeğin kadına dönüştürülmesini sağlayan tıbbi müdahaleye verilen isimdir. Cinsiyet değiştirme, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 40. maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre cinsiyet değiştirmek isteyen kimsenin mahkemeye şahsen başvurması, 18 yaşını doldurmuş olması, evli olmaması, transeksüel yapıda olup cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı açısından zorunluluğunu resmi bir sağlık kurulu raporuyla belgelemiş olması halinde cinsiyet değişikliğine izin verilmektedir. Kanun ilk düzenlendiğinde talep edenin aynı zamanda üreme yeteneğinden sürekli olarak yoksun bulunduğunu da resmi bir

---

⁶ https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/news/none-grevio_turkiye_raporunu_acikladi/

⁷ <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/duyurular/grevio-raporlari>

sağlık kurulu raporuyla belgelemiş olması şartı aranmaktaydı. Ancak bu şartın Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmıştır. 'Anayasa Mahkemesi 29.11.2017 tarihli, E:2017/130, K: 2017/165 sayılı kararıyla söz konusu şartın üreme yeteneğine sahip transseksüel kişilerin cinsiyet değişikliğine mahkemece izin verilebilmesi için üreme yeteneğinden sürekli yoksun olmaları amacıyla kendilerine tıbbî bir müdahalede bulunulmasını gerektirdiği, oysa üreme yeteneği bulunan transseksüel kişinin tıbbî yöntemlere uygun şekilde cinsiyet değiştirme ameliyatı olduğunda bu ameliyatın doğal sonucu olarak üreme yeteneğinden de sürekli biçimde yoksun kalacağı, dolayısıyla cinsiyet değişikliği ameliyatı olacak kişinin bu ameliyat öncesinde üreme yeteneğinden yoksunluğunu sağlamak üzere ayrı bir tıbbî müdahaleye maruz bırakılmasının, bedensel ve ruhsal olarak ilgili yönünden katlanılması gerekli olmayan bir müdahale niteliği taşıdığı, kişinin maddî ve manevî varlığı ile özel hayatı yönünden getirilen bu sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin varlığından söz edilemeyeceği gerekçeleriyle söz konusu şartı Anayasa'nın 13., 17. ve 20. maddelerine aykırı bulunarak' oy çokluğuyla iptal etmiştir.

Üreme yeteneğinden sürekli yoksun kalma şartının madde hükmünden çıkarılmasıyla, ülkemizde cinsiyet değiştirme süreci kolaylaştırılmış, bu durum da cinsiyet değiştirme ameliyatlarının sayısının artmasına sebep olmuştur.

Ülkemizde cinsiyet değiştirme ameliyatı yaptırmak isteyen kişilerin sağlık raporu için zorunlu olarak takip edildikleri cinsel kimlik konseyinin psikiyatrik izleme süreçleri de bir izleme ve tedavinin süreci niteliğinde olmadığı gibi, bilakis bu kişileri cinsiyet değiştirme noktasında cesaretlendirmeye yönelik bir sürece dönüşmüştür. Sağlık raporu ile amaçlanan kişinin cinsiyet değişikliğinin ruh sağlığı bakımından zorunluluğunun anlaşılmasına yönelik bir izleme süreci ve bu doğrultuda cinsel kimlik bozukluğunun psikiyatrik tedavisidir. Halbuki uygulamada cinsiyet değiştirme talebi ile hastaneye başvuran kişiye hemen hormon takviyesine başlanılmakta; kişi hormon takviyesi alarak 2-2,5 yıl gibi bir izleme süreci geçirmektedir. Bu metotla kişi cinsel kimlik bozukluğuna yönelik tedavi edilmemekte, bilakis aldığı hormon takviyesiyle doğrudan yeni cinsel kimliğine hazırlanmaktadır. Takdir edileceği üzere, bu sürecin sonunda cinsiyet değiştirme kararından vazgeçmesi de mümkün olmamaktadır.

Bu sorunun çözümü için, cinsiyet değiştirme sürecinin hastanelerin inisiyatifinden çıkarılarak mevzuatla Sağlık Bakanlığı bünyesinde oluşturulacak bir Kurula devredilmesi uygun olacaktır. Öte yandan psikiyatrik izleme sürecindeki kişiye biyolojik cinsiyetine devam etmesine yönelik olarak belli bir süre (hormon tedavisine başlanılmaksızın) psikiyatrik tedavi uygulanmalıdır.

G. Sözleşmenin Din ve Geleneklere Yaklaşımı

Sözleşmenin “genel yükümlülükler” başlıklı 12. maddesinin 1. fıkrası “Taraflar, kadının aşağılık bir cins olduğu veya kadın ve erkek için alışlagelmiş rollerin bulunduğu düşüncesine dayanan ön yargıları, örf ve adetleri, gelenekleri ve her türlü farklı uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla kadın ve erkeklere ilişkin sosyal ve kültürel davranış modellerinin değişimini sağlamak için gerekli tedbirleri alır.” şeklinde düzenlenmiştir. Kuşkusuz kadın ve erkeğe fitrat ve insan onuru ile bağdaşmayacak rollerin yüklenmesi kabul edilemez. Bununla birlikte toptancı bir yaklaşımla farklı din, kültür ve toplumların kadına ve erkeğe yüklediği rollerin bütünüyle reddedilerek kökünün kazınmasının istenmesi, düşünce ve inanç özgürlüğüyle bağdaşmadığı gibi fitri ve biyolojik farklılıkların da görmezden gelinmesine yol açmaktadır. Hiç şüphesiz dinî, kültürel, sosyal ve geleneksel olarak kabul gören davranışların istisnasız çığnenebilir mahiyette görülmesi (Md. 42/a) toplumsal değerleri tamamen yok saymak ve bizi geçmişe bağlayan köklerimizi kesmek anlamına gelmektedir.

Öte yandan sözleşmenin giriş kısmında özellikle Avrupa Konseyi tarafından imzalanan birçok uluslararası belge, Avrupa Parlamenter Meclisi’nin tavsiye kararları, politik bildirimler, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile BM Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi’nin içtihatları kodifiye edilmiştir. Sözleşme çekincesiz imzalanmasıyla tüm bu yazılı metinlerin hükümleri ve vazediliş sebepleriyle birlikte ait oldukları toplumların değer yargıları da kabul edilmiş bulunmaktadır. ***Bu değer yargularından beslenen sözleşmenin 3., 36., 46., ve 59. maddelerinde “birlikte yaşanan birey (partner)” kavramıyla inanç sistemimize göre zina olarak nitelendirilen nikahsız birlikteliklere meşruiyet kazandırılmış olmaktadır.***

H. Taraf Devletlerin Yükümlülükleri

Sözleşmeye göre taraf devletlerin temel rollerinin, önleme, koruma, kovuşturma ve bütüncül politikaların hayata geçirilmesini sağlama olduğu görülmektedir. Devletler toplumsal cinsiyete duyarlı ve kapsayıcı eşgüdümlü politikalar üretmek, gerekli finansal kaynakları ayırmak, hükümet dışı kuruluşlar ve sivil toplumla ortak çalışmalar yürüterek sürece katılımlarını sağlamakla yükümlüdür.

“Toplumsal Cinsiyete Dayalı Politikalar” başlıklı 6. maddede “*Taraflar işbu sözleşmenin hükümlerinin uygulanmasında ve etkilerinin değerlendirilmesinde toplumsal cinsiyet bakış açısına yer vermeyi ve kadın erkek eşitliği ve kadınların güçlendirilmesine yönelik politikalar*

geliştirmeyi ve bunları etkili bir şekilde uygulamayı taahhüt eder.” denilmiştir. Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra devletlerin tüm kurumlarında toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları uygulanmaya başlanmıştır.

İstanbul Sözleşmesinin “Eğitim” başlıklı 14. maddesinin 1. fıkrası “Taraflar, gerektiğinde, öğrencilerin gelişen kapasitesine uygun olarak, kadın erkek eşitliği, kalıplaştırılmamış toplumsal cinsiyet rolleri, karşılıklı saygı, kişisel ilişkilerde şiddet içermeyen çatışma çözümleri, kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve kişisel bütünlük gibi konulara ilişkin öğretim malzemelerinin resmi müfredat içerisine ve eğitimin her seviyesine eklenmesi için gerekli adımları atar.” şeklinde düzenlenmiştir. Söz konusu hüküm gereğince İstanbul Sözleşmesinin imzalanmasından sonra toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin olarak ülkemizde şu gelişmeler yaşanmıştır:

2015 yılında üniversitelerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersi zorunlu veya seçimli hale gelmiştir. MEB, toplumsal cinsiyet eşitliğine uyumlu yapılandırılmış, müfredat ve ders kitapları elden geçirilmiş, Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Okul Standartları El Kitabı yayımlanmıştır. Aile Mahkemesi hâkimlerine, Cumhuriyet Savcılarına, polislere, din görevlilerine toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verilmiştir. AB’den fonlanan dernekler, Türkiye’nin dört bir yanında yüzbinlerce kişiye toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsel yönelim vb. konularda eğitimler vermiş ve vermeye devam etmektedir. Ayrıca arabuluculuk Modül Kitaplarına toplumsal cinsiyet konusu eklenmiştir.

Sözleşmenin 8. ve 9. maddelerine göre taraflar, sivil toplum kuruluşları ve sivil toplum tarafından yürütülenler de dâhil bütüncül politikaların, tedbirlerin ve programların uygulanması için yeterli mali, beşerî kaynak tahsis edilmesi ve bu kuruluşlarla etkin iş birliği tesis edilmesi hususunda yükümlü kılınmıştır.

Öte yandan sözleşmenin 48. maddesi ile Arabuluculuk gibi zorunlu alternatif çözüm usul ve hükümlerinin yasaklanması sağlanarak ailelerin ve tayin edilecek hakemlerin sürece müdahil olmasına karşı çıkılmakta, taraf ülkelerin böyle bir yaklaşımı engelleyecek tedbirleri alması istenmektedir.

Sözleşmenin 48. maddesi ile ihtiyari olarak yapılabilecek olan Ceza Muhakemesi Usulü Kanun’unda düzenlenmiş olan uzlaştırma yönteminden faydalanılmasına da kapılar sıkı sıkıya kapatılmıştır. Halbuki toplumsal olarak gelenek ve göreneklerimize uygun olan, hukuk sistemimizde de yer alan alternatif çözüm yollarından faydalanılabilir.

TCK. 86. maddesinin 2.fikrasında uygulamada "basit yaralama" olarak adlandırılan suçun soruşturması ve kovuşturması şikayete tabidir. Kanunun 86. maddesinin 3.fikrasına göre, eşe karşı işlenen yaralama suçunun adli makamlar tarafından öğrenilmesiyle ceza soruşturması başlamakta ve mağdur kadın şikayetinden vazgeçse dahi ceza yargılaması devam edip, sanık kocanın suçu işlediğinin anlaşılması halinde cezalandırılmaktadır.

Buradaki önemli sorun, mağdur kadın ile sanık kocanın barışması ve evlilik birliğinin olağan şekilde sürmesi halinde de ceza soruşturmasının devam etmesi, böylece taraflar arasında yeni sorunlara ve telafisi mümkün olmayan sonuçlara sebep olunmasıdır. Bu sorunun çözümü için mağdur eşe de şikayetten vazgeçme hakkı tanınmalıdır.

Halihazırda uzlaşmaya imkan tanınmayarak tarafların iradesi hiçe sayılmakta, soruşturma sonrasında dava açıldığında kamu davasına dönüştüğü için mağdur faili bir kez şikayet ettiğinde bundan dönmesi mümkün olmamaktadır. Halbuki uzlaşmayla, suçun işlenmesinden sonra fail ve mağdur arasında meydana gelen çekişme, tarafsız bir uzlaştırmacının girişimiyle çözülebilir. Uzlaştırmada taraflar, mağdurun zararının giderilmesi hususunda bir anlaşmaya varmaya çalışabilirler.⁸

Devlet İstanbul Sözleşmesini imzalamış olmakla şunlarla da karşılaşabilecektir:

- LGBTIQ hareketinin tüm eylem ve fiillerini hukuk ve kamu gücüyle korumak ve toplumsal kabulünü sağlamak zorunda kalacak. Böylece toplumun kendi değer yargılarını savunma ve LGBTIQ hareketini kınama hakkı dahi elinden alınacaktır.

-Hakeza LGBTIQ hareketinin eylem ve söylemlerinin kınanması Türk Ceza Kanun'unda yaptırımı olan nefret suçu ile cezalandırılacaktır.

- LGBTIQ hareketi mensupları başka ülkelerde uygulamaya geçen evlilik, evlat edinme gibi hususlarda yasal düzenlemeler yapılmasını talep edebileceklerdir.

I. Sözleşmenin İzleme Yöntemi: GREVIO

Sözleşmenin taraf devletlerce etkin bir şekilde uygulanmasını izlemek ve gerekli tedbirleri almalarını sağlamak üzere bir izleme yöntemi belirlenmiştir.

Sözleşmenin 66. maddesinde İstanbul Sözleşmesinin hükümlerinin uygulanmasını takip eden, denetleyen, ziyaret ve incelemeler yapan ve en sonunda hazırlanan raporu Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği'ne sunan Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman

---

⁸<https://alternatifcozumler.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2112018153707Ceza%20Muhakemesinde%20Uzla%C5%9Ft%C4%B1rma.pdf>

Grubu'nun kısa adı GREVIO olarak tanımlanmıştır. Taraf ülkeler, GREVIO'nun önceden belirlediği usule göre sözleşmenin uygulanmasına ilişkin yaptıkları yasal düzenlemelerle diğer önlem ve politikaları içeren bir rapor hazırlayarak GREVIO'ya sunmaktadırlar. GREVIO, söz konusu raporun oluşturulması sürecinde, taraf devletlerin ilettiği bilgilerin yanı sıra sivil toplum örgütleri, sözleşmenin kapsamı dâhilinde çalışan uluslararası ve bölgesel kuruluşlardan da bilgi alabilmektedir. GREVIO için gölge rapor hazırlayan sivil toplum kuruluşları çoğunlukla radikal feminist veya LGBTIQ oluşumlu kuruluşlardır.

İ. Sözleşmesinin Kamuoyunda Oluşturduğu İnfial ve Toplumsal Hayatımıza Etkileri

Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden bu tarafa, kapsamı ve sonuçları da tecrübe edildikçe toplumun birçok kesimi tarafından ciddi eleştiriler yapılmıştır. Özellikle toplumun büyük bir bölümünü temsil eden muhafazakâr kesimdeki hoşnutsuzluk, sivil toplum örgütlerinde, medyada, çeşitli mecralarda sıklıkla dile getirilmektedir.

İstanbul Sözleşmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği projelerinden duyulan rahatsızlık, İstanbul'da bazı STK ve kanaat önderlerinin de katıldığı istişare toplantısında Sn. Cumhurbaşkanımıza iletilmiş, toplumda oluşan rahatsızlık ve meydana gelen hassasiyeti anladığımı belirten Sn. Cumhurbaşkanı Erdoğan, “İstanbul Sözleşmesi nas değildir. Bizim için ölçü değildir, vazgeçilebilir” demiştir.

Buna rağmen, İstanbul Sözleşmesine taraf olmanın getirdiği yükümlülüklerle Toplumsal Cinsiyet Eşitliği projeleri sürdürülmekte, LGBTIQ reklamları, eylemleri yapılmaya devam etmektedir, barolar gibi önemli meslek kuruluşları, bazı sivil toplum örgütleri, kimi büyük şirketler İstanbul Sözleşmesine destek olmaktadır.

Mevcut durum karşısında Devlet yetkililerinin kamuoyunun tepkisini dikkate alarak, yine kamuoyunun da desteğiyle, samimi bir şekilde sorunun çözümü noktasında irade ortaya koymasını bekliyoruz.

J. Sözleşmenin Feshi

“Sözleşmenin Feshi” başlıklı 80. maddeye göre, taraflardan herhangi biri, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliği'ne yapacağı bir bildirimle, herhangi bir zaman bu sözleşmeyi feshedebilir. Sözleşmenin feshi, konuya ilişkin bildirim genel sekretere ulaştırıldığı tarihten itibaren üç aylık sürenin bitimini izleyen ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

Sözleşmeyi tek taraflı feshetme konusunda taraf devletlerin önünde herhangi bir engel olmadığı açıkça görülmektedir.

II. BÖLÜM

SÖZLEŞMENİN PSİKOSOSYAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Sözleşmenin Fikrî Alt Yapısı

İstanbul Sözleşmesi, psiko-sosyal açıdan ele alındığında kadına yönelik şiddeti tanımlama ve önlemeye yönelik müdahale sisteminin Feminist Teori'nin “sosyal cinsiyet perspektifi” üzerine inşa edildiği açıkça görülmektedir. Feminist Teori'ye göre, aile içi şiddete başvuran erkeklerin şiddet davranışı kadınları kontrol altında tutmaya yönelik ataerkil değerlerden kaynaklanmaktadır.⁹ Bu yaklaşıma göre ataerkil değerler toplum tarafından tanımlanmış ve çocukluk döneminde öğrenilmiş sosyal cinsiyet rollerinin etkisiyle erkekleri kadınlar üzerindeki güç ve otorite pozisyonuna yerleştirmeyi sağlayan temel mekanizmadır.¹⁰ Buna göre toplum tarafından tanımlanan toplumsal cinsiyet rolleri kadınların mağdur olmasına ve erkeklerin kadına yönelik şiddetinin sürmesine sebep olmaktadır.¹¹ Bununla birlikte, son 10 yılda yapılan bilimsel araştırma bulguları aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda bu yaklaşımın etiyolojik ilkelerinin önemli ölçüde yanlış olduğunu kanıtlamaktadır.¹²

Bilimsel açıdan anlaşılabilir ve kabul edilebilir olmayan bu yaklaşımın İstanbul Sözleşmesinde açık ettiği dayatmacı mantık, özellikle Amerika'da ve Avrupa'da feminist kadın sivil toplum örgütlerinin kanun yapma süreçlerinde protesto eylemleriyle hükümetler üzerinde baskı unsuru oluşturmasında çok etkili olmuştur. Neticede feminist yaklaşım bugün uluslararası sözleşmelerin teorik çerçevesini belirleyecek bir güce sahip olmuştur. Bu konuda Harvard Hukuk Fakültesi'nden Claire Houston “Feminist Teori Nasıl Ceza Yasası Oldu?” isimli makalesinde “son kırk yıl içinde aile içi şiddetin ne olduğuna dair anlayışın değişmesine paralel olarak hukuki yaklaşımın da değiştiğini, şiddetin aile içi bir problem olarak görülmesinden ve şiddet sorununu psikolojik danışmanlıkla çözmeye yönelen yaklaşımdan aile içi şiddeti ilk ve en önde gelen kamu suçu olarak değerlendiren yaklaşıma geçildiğini belirtmiştir. Houston elde edilen bu sonucun aile içi şiddete feminist yaklaşımın etkisiyle gerçekleştiğini” belirtmektedir.¹³ Bu tespitlere dayanarak, İstanbul Sözleşmesinin aile içi şiddeti çözmek yerine

---

⁹ Dobash & Dobash,1977; Pagelow, 1984.

¹⁰ Dobash ve Dobash, 1977; Mihalic ve Elliott, 1997.

¹¹ Walker, 1984.

¹²Archer, 2000; Bates, Graham-Kevan ve Archer, 2014; Dutton ve Corvo, 2006; Dixon ve Graham-Kevan, 2010; Bair-Merritt ve ark., 2010.

¹³ Houston,2014.

Feminist Teori'nin "sosyal cinsiyet" tanımı ile toplumun temeli olan aile sisteminde yapısal değişiklik yapmayı hedeflediği söylenebilir. Bu bağlamda söz konusu sözleşmenin "Müdahale" bölümünde yer alan:

"Taraflar kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine veya kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak klişeleşmiş rollerine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazınması amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri alacaklardır." ifadeleri, feminist modelin çatışmacı ve taraflı tutumunu gözler önüne sermektedir. Bu yaklaşım aileyi, kadın ve erkeğin fitraten farklı roller üstlendiği ancak ortak bir gelecek hayalinde uzlaştığı ve buluştuğu bir toplumsal yapı olarak görmekten çok uzaktır. Bu sebeple ülkemizde İstanbul Sözleşmesi kapsamında gerçekleşen uygulamaların belirginleştiği 2015-2019 yılları arasında evlenme oranları düşmüş ve boşanma oranları ise hızla yükselmiştir.

Netice olarak Feminist Teori'nin "aile içi şiddet" ve "toplumsal cinsiyet eşitliği" kavramlarına dayalı İstanbul Sözleşmesinin toplumumuza yabancı bir aile ve ilişki modelini dayatarak kadın ve erkeği karşı karşıya getirdiği, bir güç mücadelesi zeminine taşıdığı ve bunun sonucunda aile kurumunda çözülmeye sebep olduğu açıkça görülmektedir.

B. Şiddetin Ortaya Çıkmasında Etkili Faktörler

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) 2002 yılında yayınlamış olduğu Dünya Şiddet ve Sağlık Raporu'na¹⁴ göre şiddet, "fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması" olarak tanımlanmıştır. Aynı raporda şiddetin tek bir faktöre indirgenerek açıklanamayacak kadar kompleks bir olgu olduğu vurgulanmaktadır. DSÖ'ye göre şiddetin ortaya çıkmasında etkili risk faktörleri dört düzeyde tanımlanmıştır: Bireysel faktörler (yaş, eğitim, gelir vb.), ilişki faktörler (aile ve arkadaş ilişkileri, ilişkilerdeki uyumsuzluk, evlilik çatışmaları vb.), yakın çevre faktörleri (okul, işyeri, komşuluk vb.) ve sosyal faktörler (adalet sistemi, cinsiyet ve anne-babalığa ilişkin kültürel normlar vb.)¹⁵ Görüldüğü üzere DSÖ'ye göre toplumsal cinsiyet şiddetle ilişkili faktörlerden sadece biridir.

---

¹⁴World Health Organization (2002), *World Report on Violence and Health*, Geneva: WHO. http://www5.who.int/violence_injury_prevention/download.cfm?id=000000582

¹⁵ Krug ve ark., 2002.

Yine DSÖ'nün 67. Dünya Sağlık Asemblası raporuna göre kadına yönelik şiddet uygulayan erkeklerin biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenlere bağlı olarak sağlıklı davranışlar sergilediği belirtilmiştir.¹⁶ Fransa'da yapılan bir çalışma da konunun çok boyutluluğuna işaret etmektedir. Debarbieux'un¹⁷ araştırmasında şiddetle ilgili risk faktörleri şöyle açıklanmaktadır:

1. Bireysel Faktörler: Mizaç, doğum öncesi kazalar, ilaçla ilgili problemler, içsel sıkıntılar (depresyon), hiperaktiflik/dikkat eksikliği, şiddete erken yaşta başlamak, şiddete olumlu bakmak, toplum-bilişsel eksiklik, zekâ geriliği, cinsiyet, erken yaşta uyuşturucu ve alkol kullanımı.
2. Ailevi Faktörler: Suçlu ebeveyn, cinsel taciz/kötü davranış, çocukla ebeveyn arasındaki zayıf ilişki, ebeveynin çocuğu ihmal etmesi, aşırı ya da değişken ceza uygulaması, aşırı serbestlik, zayıf ailevi bağlılık, çatışma, madde kullanan ebeveyn davranışları, ayrı ebeveyn-çocuk, ebeveynde zihinsel hastalık.
3. Okula Bağlı Risk Faktörleri: Okulda başarısızlık, okula zayıf bağlılık, devamsızlık, sık okul değiştirmek, sık disiplin problemleri, okul faaliyetlerine zayıf katılım, suçlu bir kardeş, suçlu ebeveyn, çete üyeliği, ebeveynle çatışma/tecrit)
4. Çiftlere Bağlı Risk Faktörleri: Suçlu bir kardeş, suçlu ebeveyn, çete üyeliği, ebeveynle çatışma/tecrit, suçlu yetişkinlerin varlığı, şiddet ve ırkçılığa yönelim.
5. Sosyal Ortama Bağlı Risk Faktörleri: Fakirlik, toplumsal düzensizlik, silah ve uyuşturucu mevcudiyeti, suçlu yetişkinlerin varlığı.

Debarbieux'un araştırmasında şiddetin ortaya çıkmasında etkili faktörler farklı bilimsel çalışmalarda da teyit edilmiştir.¹⁸ Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesinin giriş bölümünde anlaşmanın teorik dayanağını gösteren:

“Kadınlarla erkekler arasında de jure ve de facto eşitliğin gerçekleştirilmesinin kadına karşı şiddetin önlenmesinde temel bir unsur olduğunun bilincinde olarak;

Kadına karşı şiddetin, kadınlarla erkekler arasında tarihten gelen eşit olmayan güç ilişkilerinin bir tezahürü olduğunu ve bu eşit olmayan güç ilişkilerinin, erkeklerin kadınlara üstünlüğüne, kadınlara

---

¹⁶ World Health Organization. Resolution on “Strengthening the Role of the Health System in Addressing Violence, in Particular Against Women and Girls and Against Children” at the 67th World Health Assembly. Bkz: <http://www.who.int/reproductivehealth/topics/violence/en>

¹⁷ Debarbieux, 2009.

¹⁸ Birkley E.L.& Eckhardt CI.,2015; Capaldi,D., Knoble, N., Shortt, J. & Kim, H., 2012; Bell, K. & Naugle, A., 2008

karşı ayrımcılık yapmalarına ve kadınların tam anlamıyla ilerlemelerinin engellenmesine yol açtığı bilincinde olarak;

Kadına karşı şiddetin yapısal özelliğinin toplumsal cinsiyete dayandığını ve kadına karşı şiddetin, kadınların erkeklere nazaran daha ast bir konuma zorlandıkları en önemli sosyal mekanizmalardan biri olduğunun bilincinde olarak...”

ifadelerinde öne sürülen tespitler aile içi şiddeti açıklayan bilimsel bir gerçekliği değil, feminist ideolojiyi¹⁹ yansıtmaktadır.

---

¹⁹ Houston, 2014.

III. BÖLÜM

AİLEYİ MANEVİ REFERANSLARIMIZLA DESTEKLEYİP KORUMAK MÜMKÜN

A. Halife İnsan Olarak Kadın

Kadın ve erkek olarak insan, İslam nazarında yaratılmışların en güzeli²⁰ ve varlık âleminin en şerefliisidir.²¹ Yüce Allah “*Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım.*”²² buyurup, “*Sizi yeryüzünde halifeler yapan O’dur.*”²³ derken cinsiyet ayrımı yapmaksızın kadın ve erkeğin her ikisini de hilafet misyonuyla yarattığını bildirir. Bu özel görevin gereği olarak kadın ve erkek her ikisi de Allah’a kulluk yapma ve O’nun rızası doğrultusunda yeryüzünü imar etme ile sorumludurlar.²⁴ Söz konusu sorumluluğu yerine getirebilmeleri için kadın ve erkek her bir insana yaratılışta farklı özellikler verilmiştir. Ancak insanlık onuru ve değeri bakımından aralarında hiçbir fark yoktur. Kur’an nezdinde insanı değerli kılan cinsiyeti değil, takvası, yani yaratanına karşı sorumluluk bilincine sahip olmasıdır.²⁵ Hz. Peygamber (s.a.s) Veda Hutbesinde bu gerçeği, “*Ey insanlar! Arab’ın Arap olmayana, Arap olmayanın Arab’a, beyazın kızıl tenliye kızıl tenlinin beyaza takvadan başka bir üstünlüğü yoktur.*”²⁶ sözleriyle dile getirmiştir.

Sosyal hayatta inanan kadın ve erkek arasındaki ilişki biçimini “velayet” kavramıyla ifade eden Kur’an-ı Kerim’de, “*İman eden erkekler ve iman eden kadınlar birbirlerinin dostudurlar.*”²⁷ buyurulmakta, hayat yolculuğunda birbirlerine destek ve yardımcı olmaları hatırlatılmaktadır.

Kur’an’ın öğretisinde, insanlık onuru ve kulluk yükümlülüğü açısından erkekle kadın arasında bir fark bulunmamaktadır. Allah Teâla erkek kullarını olduğu gibi kadın kullarını da kendine muhatap seçmiş, “ey insanlar” ya da “ey iman edenler” hitaplarına kadınları da dâhil etmiştir.

---

²⁰ Tîn, 95/4.

²¹ İsrâ, 17/70.

²² Bakara, 2/30.

²³ Fâtır, 35/39.

²⁴ Hûd, 11/61.

²⁵ Hucûrât, 49/13.

²⁶ İbn Hanbel, *Müsned*, V, 411.

²⁷ Tevbe, 7/71.

Emir ve yasaklarına uyma hususunda kadını da erkeği de yükümlü kılmış, vahyin mesajını kavrayabilecekleri akli yetilerle donatmış, hür irade ve seçimlerinin bir sonucu olarak yapıp ettiklerinin karşılığını aynı şekilde görececeklerini bildirmiştir. İman, ibadet ve erdem sahibi olma, kulluk imtihanını kazanarak manevi dereceler elde etme açısından Allah'ın kadın ve erkek kulları arasında hiçbir fark bulunmamaktadır.²⁸

İnsanlığa rahmet olarak gönderilen, müminlere en güzel örnek olarak takdim edilen ve hayatı boyunca vahyin rehberliğinde hareket eden Hz. Peygamber'in (s.a.s) sünnetinde de kadın, şahsiyet sahibi bir kişi olarak yerini bulmuş, insan olarak kendi değerinin farkına varmıştır. Resûlullah'ın (s.a.s) nezdinde kadınıyla erkeğiyle, yaşlısıyla genciyle "halife insan" Allah'ın yarattığı en şerefli varlık olarak saygı ve değeri hak etmektedir.

B. İslam'ın Aile Anlayışı

Aynı özden yaratılmış ve aynı insanlık şerefine sahip olan erkek ve kadın, evlilik birliğini başlatan nikâh ile birbirlerine karşı hukuki ve ahlaki sorumluluklar yüklenmiş olurlar. Kur'an-ı Kerim'de aile birlikteliğinin "sevgi" ve "rahmet" temelleri üzerine kurulmasının önemine dikkat çekilerek *"Yine sizin içinizden kendileriyle huzur bulasınız diye kendi türünüzden eşler yaratması, aranızda sevgi ve merhameti yerleştirmesi de O'nun ayetlerindedir. Şüphesiz bunda düşünecek bir topluluk için alınacak dersler vardır."*²⁹ buyrulmaktadır.

İslam'ın inşa etmek istediği aile ve toplum modeli, bunu gerçekleştirmek için va'z ettiği ahlaki ilkeler şiddetten uzak durma, onu önleme ve onunla mücadele etmede önemli dayanak noktalarıdır. Erkek, kadın, genç, yaşlı tüm inananların kardeş olduklarını bildiren³⁰ Kur'an-ı Kerim'de insani ilişkilerin sabır, öfkeyi yenme, affetme, tevazu gibi ahlaki vasıflarla örülü olması;³¹ alay etme, kötü isim takma, su-i zan, gıybet, çekiştirme gibi her türlü psikolojik şiddetten ise uzak durulması istenir.³² Bu ahlaki ilkelere öncelikle aile içinde riayet edilmesi önem arz etmektedir.

---

²⁸ Ahzâb, 33/35.

²⁹ Rûm, 30/21.

³⁰ Hucûrât, 49/10.

³¹ Ahzâb, 33/35; Âl-i İmrân, 3/134; Mâide, 5/54.

³² Hucûrât, 49/11-12; Hümeze, 104/1.

Öte yandan Kur'an erkekleri, eşleriyle güzel geçinmeleri ve onlara "maruf" ile davranmaları hususunda uyarmaktadır.³³ Maruf, toplum tarafından iyi görülen, dinen de meşru ve makbul olan davranışlardır. Hz. Peygamber (s.a.s) de "Dikkat edin hanımlarınız üzerinde hakkınız olduğu gibi onların da sizin üzerinizde hakları vardır."³⁴ buyurarak, erkek ve kadın arasında dengeyi adalet üzere kurmakta, "Eşlerinizi Allah'ın emaneti olarak aldınız."³⁵ hatırlatmasını yapmaktadır. Aile fertlerinin birbirine "emanet" oluşları evlilik ilişkisinin mülkiyet eksenli algılamasına izin vermez. Bilakis Allah'ın emaneti olarak birbirlerine şefkat ve nezaketle davranmaya özen göstermeleri, her türlü keyfî, zarar verici davranıştan ve şiddetten uzak durmaları beklenir.

"Erkekler, kadınların koruyup kollayıcılarıdır."³⁶ ayetiyle erkeğe yüklenen "kavvâm"lık misyonu aile reisi olarak evin geçimini üstlenmesini ve ailede adaleti gözetmeye yönelik uhdesine yüklenen sorumluluğu ifade etmektedir. Bu ayet aynı zamanda aile içi problemlerin çözümünde öncelikle konuşarak uzlaşmaya gidilmesini önermektedir. Ancak yaşanan problemler eşlerin kendi arasında çözebileceği boyutu aşmışsa bu durumda Kur'an'a göre aile büyükleri ya da güven duyulan kimselerin tecrübe ve hakemliğine müracaat edilir.³⁷ Böylece problemlerin dallanıp budaklanmadan, mahkemeye aksedip toplumsal boyuta taşınmadan önce aile içinde çözülmesinin yolu aranmış olur. Şayet bu girişimler sonuç vermez ve boşanma son çare haline gelirse Kur'an bu durumda da düşmanlıkla değil, iyilikle hareket edilmesi gerektiğini bildirir.³⁸

Kur'an ve Sünnetin aile ahlakı ve ahkâmına dair öğretileri bağlamı içinde ve bütüncül bir yaklaşımla değerlendirildiğinde günümüzde tartışıldığı şekliyle kadına yönelik şiddet olgusuna İslam'dan dayanak bulma imkânı bulunmamaktadır. Nitekim "Sizin en hayırlılarınız hanımlarına iyi davranmanızdır."³⁹ buyuran Hz. Peygamber (s.a.s) eşlerini döven kimselerin insanların hayırlıları olmadığını belirterek onları kınamış, kendisi de hayatı boyunca ne hizmetini gören birine ne de bir eşine elini kaldırmıştır. Attığı dayak yüzünden eşinin kolunun

---

³³ Nisâ, 4/19.

³⁴ Tirmizî, Rada, 11.

³⁵ Müslim, Hac, 147.

³⁶ Nisâ, 4/34.

³⁷ Nisâ, 4/35.

³⁸ Bakara, 2/231.

³⁹ Tirmizî, Rada, 11.

kırılmasına neden olan Sabit b. Kays'ın bu davranışına tepki göstermiş ve eşinden ayrılmasını istemiştir.⁴⁰ Rahmet Peygamberi (s.a.s) “Allah'ın kadın kullarını dövmeysin!”⁴¹ buyurarak bu husustaki tavrını açık bir şekilde ortaya koymuştur.

İslam'da her çeşidiyle ve kime karşı olursa olsun şiddet büyük bir zulümdür. Bu çerçevede töre adına işlenen cinayetlerin de dinden onay alması mümkün değildir. Aile ya da bireylerin hangi gerekçeyle olursa olsun yargılayıp ceza verme hak ve yetkileri bulunmamaktadır. Kur'an-ı Kerim'de haksız yere bir cana kıymanın bütün insanlığı öldürmek gibi olduğu bildirilmiş,⁴² Allah'ın zalimleri asla sevmediği haber verilmiştir.⁴³ Ayrıca Müslümanlara, zulme uğrayanlara yardım etme konusundaki sorumlulukları değişik vesilelerle hatırlatılmıştır.⁴⁴ Hal böyle iken kadına uygulanan şiddetin dinî inanış kaynaklı olduğu öne sürülürse bu İslam'a büyük haksızlık olur. Zira İslam, yanlış referans değil, doğru, güzel, iyi ve erdemli olana çağrıdır.

C. Cinsiyet Olgusu

İslam'ın insana bakışını, kadın ve aile anlayışını ortaya koyarken vurgulanması gereken bir husus da Allah'ın insanları erkek ve dişi olmak üzere iki ayrı cinsiyette yaratmış olduğu gerçeğidir. Aile olgusu da bu çift yaratılmış olmanın bileşenidir. Neslin sahil bir neseple devamı bu düalist olgunun ve nikah akdinin korunmasına bağlıdır.⁴⁵ Bununla bağdaşmayan yaklaşımların, cinsel yönelim adı altında hoş gösterilmeye ve biyolojik cinsiyetin itibarsızlaştırılmaya çalışılmasının dinen tasvibi mümkün değildir.

Toplumsal cinsiyet kavramı ile cinsiyetin toplumsal inşası vurgulanırken hiçbir biyolojik temel kabul edilmediği için “kadın” ve “cinsiyet” kavramlarının altı oyulmaktadır. Nihai kertede cinsiyetsiz bir toplum önerilmekte, cinsiyetin de aynen sınıf gibi bir kurgu olduğu ve kaçınılmaz şekilde ortadan kaldırılması gerektiği iddia edilmektedir.⁴⁶

---

⁴⁰ Nesâi, Talâk, 53.

⁴¹ İbn Mâce, Nikâh, 51; Ebû Dâvûd, Nikâh, 41, 42.

⁴² Mâide, 5/32.

⁴³ Âl-i İmrân, 3/57.

⁴⁴ Nisâ, 4/75.

⁴⁵ Nisâ, 4/1.

⁴⁶ Bkz. Nazife Şişman, *Emanetten Mülke*, İz Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 52-53.

Kur'an erkek ve kadının makul ve meşru ölçüde sorumluluklarına denk haklarının bulunduğunu bildirmekte,⁴⁷ adaleti gözetmek şartıyla hak ve sorumlulukların, marufa uygun olarak zamanla değişebileceği anlaşılmaktadır. Annelik ve babalık gibi fitrattan kaynaklanan, başkasına devredilmesi mümkün olmayan yükümlülükler hariç tutulduğunda diğer sorumlulukların ve görevlerin gerek aile içinde gerekse dışında örfe göre değişiklik göstermesi mümkündür.

---

⁴⁷ Bakara, 2/228.

ÖZET

1. İstanbul Sözleşmesinin fikrî altyapısını Feminist Teori oluşturmaktadır. Son on yılda yapılan bilimsel araştırma bulguları aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet konusunda bu yaklaşımın temel etiyolojik ilkelerinin önemli ölçüde yanlış olduğunu kanıtlamaktadır.⁴⁸
2. Feminist Teorinin “aile içi şiddet” ve “toplumsal cinsiyet eşitliği” kavramlarına dayalı olan İstanbul Sözleşmesi, toplumsal değerlerimizle bağdaşmayan bir aile ve ilişki modelini dayatmaktadır.
3. Sözleşmeye göre şiddet ve ayrımcılık toplumsal cinsiyet temelli bir olgudur ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak, sözleşmenin en büyük iddiasıdır.
4. Dünya Sağlık Örgütüne göre şiddetin ortaya çıkmasında etkili risk faktörleri dört düzeyde tanımlanmıştır: Bireysel faktörler (yaş, eğitim, gelir vb.), ilişkisel faktörler (aile ve arkadaş ilişkileri, ilişkilerdeki uyumsuzluk, evlilik çatışmaları vb.), yakın çevre faktörleri (okul, işyeri, komşuluk vb.) ve sosyal faktörler (adalet sistemi, cinsiyet ve anne-babalığa ilişkin kültürel normlar vb.)⁴⁹ Buna göre aile içi şiddet çok boyutlu olup tek bir faktöre indirgenemez. Söz konusu faktörlerin her birinin ortadan kaldırılmasına yönelik önlemler alınmalıdır.
5. Sözleşmede kadına şiddeti önlemeye yönelik, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama iddiasıyla ön şart haline getirilen müdahaleler, ailede denge oluşturmaktan çok erkeği potansiyel bir tehlike olarak konumlandırmaktadır. Bu yaklaşımın kimi durumlarda aile ilişkilerini olumsuz etkilediği görülmektedir.
6. İstanbul Sözleşmesi ve buna dayanılarak yapılan düzenlemeler devlet politikası haline getirilmiş, her alanda aktif olarak uygulanmaya başlanmıştır. Ancak Sözleşmenin uygulamaya konulduğu tarihten bugüne kadar geçen sürece dair elde edilen istatistiksel veriler Sözleşmenin aile kurumunu korumadığını ve kadına yönelik şiddeti önlemediğini açıkça ortaya koymaktadır. (Bkz. EK 1.)
7. Ayrıca sözleşme ile cinsel yönelim ve cinsel tercihlerin tanınması, meşrulaştırılması ve benimsenmesi dayatılmaktadır.

---

⁴⁸ Archer, 2000; Bates, Graham-Kevan ve Archer, 2014; Dutton ve Corvo, 2006; Dixon ve Graham-Kevan, 2010; Bair-Merritt ve ark., 2010.

⁴⁹ Krug ve ark., 2002.

8. Bahsi geçen hususlar göz önüne alındığında aile kurumunu ve aile bireylerini korumak için Şiddet ve ayrımcılığı doğru tanımlayarak, kendi referanslarımıza ve değerlerimize dayanan yeni ve özgün bir Kanun alıŐması yapma mecburiyetinin hâsıl olduğu görülmektedir.

NETİCE VE TEKLİFLER

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin incelenmesi sonucunda aşağıdaki mülahazalara ulaşılmıştır:

1. Sözleşmede “*Kadınlar ve erkekler için toplum tarafından uygun görülen ve sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikler*” (Md. 3/c) olarak tanımlanan ve dayatılan toplumsal cinsiyet olgusuyla biyolojik cinsiyet dışında yeni bir cinsiyet inşasına, süreç içinde cinsiyetsizleştirmeye doğru bir dönüşümün zihni kabulüne zemin hazırlanması söz konusudur. Öte yandan sözleşme, toplumsal kabullerin tamamını toptancı bir yaklaşımla menfi olarak değerlendirmekte, örf/adeti toptan reddetmekte, toplumun ortak değerlerine karşı bir nefret söylemi içermektedir.

2. Sözleşmede (Md. 4/c) düzenlenen cinsel yönelim kavramı hukuki bir statü olarak kabul edilemez. Bu şekilde cinsel yönelimin tanınması LBGTIQ (gay, lezbiyen, transseksüel, biseksüel, pedofili, zoofili vb.) her türlü sapkınlığın meşrulaştırılması anlamına gelmektedir. Böylece toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar geliştirilmesi talebiyle cinsel yönelimlerin benimsenmesi siyasi iradeye ve topluma dayatılmaktadır.

3. Kadın ve erkekler için milli manevi değerlere dayalı rollerin toptancı bir şekilde ön yargılı olarak reddedilmesi; ilgili örf, adet ve gelenekleri ortadan kaldırmanın hedeflenmesi ülkemizin sosyolojik dinamiklerini ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bu durum müşterek örf değer atfeden İslami ve kültürel bakış açısına da aykırıdır.

4. Bireyin şiddet uygulamasının temelinde onlarca etken söz konusu iken şiddetin kadına sadece cinsiyeti sebebiyle uygulandığı iddiasına dayalı bir yaklaşım, söz konusu sözleşmenin fikri altyapısının indirgemeci ve manipülatif olduğunu ortaya koymaktadır.

5. Ülkemizde meydana gelen aile içi şiddetin sebepleri, görülme sıklığı, hangi bölgelerde ne oranda görüldüğüne ilişkin bilimsel incelemeler yapılması, sosyolojik ve psikolojik verilerin toplanması önem arz etmektedir. Bu veriler ışığında gerekli hukuki ve sosyal düzenlemeler yapılmalı, tedbir ve önlemler ivedilikle alınmalıdır.

6. Manevi referanslarımızdan hareketle insan hakları, kadının değeri, ailenin önemi, aile bireylerinin hakları ve sorumluluklarına ilişkin eğitimler yazılı ve görsel medya desteği de alınarak toplumun her kesimine ulaştırılmalıdır.

7. Ailevi problemler yaşayan çiftlere henüz boşanma aşamasına gelmeden uzman desteği de dâhil olmak üzere her türlü destek sağlanarak aile yapısındaki çözülmenin önüne geçecek

adımlar atılmalıdır. Hukuk sistemimizde aile arabuluculuğu bir alternatif çözüm yöntemi olarak benimsenmelidir. Boşanma durumunda ise aile bireylerine psikolojik ve sosyal gerekli destek verilmelidir.

8. Bu kapsamda Sözleşmenin uygulanmasını düzenleyen alt metin olarak, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak mezkur Kanun Ailenin Korunmasına dair tek maddelik dahi bir düzenlemeyi içermediği gibi, Kadına Yönelik şiddetin önlenmesinde de etkili bir hukuki düzenleme olamamıştır.

9. Netice olarak yukarıda yer verilen değerlendirmeler çerçevesinde aile ve toplum yapımızla doku uyumsuzluğu olan bu sözleşmenin bir an önce feshedilmesi, dinî ve kültürel değerlerimizle uyumlu, kamu vicdanını mutmain kılacak yeni bir düzenleme yapılması uygun olacaktır.

İstanbul Sözleşmesi Çalışma Platformu hukuk, psikoloji, sosyoloji ve ilahiyat alanındaki uzmanlardan müteşekkil bir gruptur. Raporla ilgili soru, değerlendirme ve destekleriniz için Av. Figen Şaştım, Av. Zeynep Şen Sayımlar, Av. Şerife Gül Arıman, Av. Ayşe Doğangüzel ile irtibata geçebilirsiniz.

istoszlesmesicalismaplatformu@gmail.com - <https://twitter.com/IstanbulSCP>

KAYNAKÇA

Archer, J. (2000). Sex differences in aggression between heterosexual partners: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 126(5), 651–680. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.126.5.651>.

Bates EA, Graham-Kevan N, Archer J. Testing predictions from the male control theory of men's partner violence. *Aggress Behav*. 2014;40(1):42-55. doi:10.1002/ab.21499.

Bair-Merritt, M., Crowne, S., Thompson, D., Sibinga, E., Trent, M., & Campbell, J. (2010). Why Do Women Use Intimate Partner Violence? A Systematic Review of Women's Motivations. *Trauma, Violence & Abuse*, 11(4), 178-189. doi:10.2307/2663808

Birkley EL, Eckhardt CI.,(2015).Anger, hostility, internalizing negative emotions, and intimate partner violence perpetration: A meta-analytic review. *Clin Psychol Rev*. 37:40-56. doi:10.1016/j.cpr.2015.01.002

Bell, Kathryn & Naugle, Amy. (2008). Intimate partner violence theoretical considerations: Moving towards a contextual framework. *Clinical psychology review*. 28. 1096-107. 10.1016/j.cpr.2008.03.003.

Claire Houston, How Feminist Theory Became (Criminal) Law: Tracing the Path to Mandatory Criminal Intervention in Domestic Violence Cases, 21 MICH. J. GENDER & L. 217 (2014). Available at: <https://repository.law.umich.edu/mjgl/vol21/iss2/1>.

Capaldi, & Knoble, Naomi & Shortt, Joann & Kim, Hyoun. (2012). A Systematic Review of Risk Factors for Intimate Partner Violence. *Partner Abuse*. 3. 231-280. 10.1891/1946-6560.3.2.e4.

Dobash, R. E., & Dobash, R. P. (1977-1978). Wives: The appropriate victims of marital violence. *Victimology*, 2(3-4), 426–442.

Dutton, D. G., & Corvo, K. (2006). Transforming a flawed policy: A call to revive psychology and science in domestic violence research and practice. *Aggression and Violent Behavior*, 11(5), 457–483. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2006.01.007>.

Debarbieux, E. (2009). *Okulda Şiddet: Küresel Bir Tehdit*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Dixon, Louise & Graham-Kevan, Nicola. (2011). Understanding the nature and etiology of intimate partner violence and implications for practice and policy. *Clinical psychology review*. 31. 1145-55. 10.1016/j.cpr.2011.07.001.

Krug, E., Mercy, J., Dahlberg, L., Zwi, A. (2002). World Report on Violence & Health. *Biomédica: revista del Instituto Nacional de Salud*. 22 Suppl 2. 327-36.

Mihalic, S. W., & Elliott, D. (1997). A social learning theory model of marital violence. *Journal of Family Violence*, 12(1), 21–47. <https://doi.org/10.1023/A:1021941816102>.

Pagelow, M. D. (1984). *Family violence*. New York: Praegar.

Şişman, N. (2018). *Emanetten Mülke*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Walker, L. A. (1984). Battered women, psychology, and public policy. *American Psychologist*, 39(10), 1178–1182. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.39.10.1178>

World Health Organization. Resolution on “Strengthening the Role of the Health System in Addressing Violence, in Particular Against Women and Girls and Against Children” at the 67th World Health Assembly. Bkz: <http://www.who.int/reproductivehealth/topics/violence/en>

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)’nin hükümlerinin hayata geçirilmesini sağlayan yasal ve diğer tedbirlere ilişkin GREVIO (İlk) Değerlendirme Raporu.

<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/duyurular/grevio-raporlari>.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 Evlenme ve Boşanma Oranları

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21515>

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24642>

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27593>

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30698>

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33708>

EK I. TÜİK Verilerine Göre 2015-2019 Yılları Arasındaki Evlenme ve Boşanma Oranları

Yıl	2015	2016	2017	2018	2019
Evlenme Oranları	%0,5 artma	%1,4 azalma	%4,2 azalma	%2,9 azalma	%2,3 azalma
Boşanma Oranları	%0,7 artma	%4,3 azalma	%1,8 artma	%10,9 artma	%8,0 artma

EK II. GREVIO (İlk) Değerlendirme Raporu'ndan Bir Bölüm

“ECRI, Mecliste LGBTIQ bireylerin yaşam koşulları ve bu hassas konumdaki grubun yasal açıdan korunmasında iyileştirme sağlanmasına ilişkin bir teklifin verilmiş olmasını memnunlukla karşılar. Meclisteki siyasilerin çoğunluğu yukarıda sözü edilen kanun teklifini reddetmiş ve LGBTIQ bireylerin daha iyi korunmasına yönelik maddeleri sadece 2014 yılı anayasal reform yasasından değil, aynı zamanda ayrımcılıkla mücadele yasasından da çıkarmışlardır. İstanbul'da 2015 yılında yapılmak istenen Gurur yürüyüşüne polisin yoğun müdahalesinden de anlaşılacağı gibi, LGBTIQ bireylerin topluma kendileri açmalarında bir azalma görülmekte, hatta LGBTIQ ile ilgili anahtar sözcükler interneti sansürlemek için kullanılmaktadır.

Yasalarda yapılacak bu tür değişiklikler daha fazla insan hakkı ihlali yapılmasının önlenmesi, AİHM'ye başvuruda bulunulmasından kaçınılması ve her bir kamu yetkilisine ve genel kamuoyuna LGBTIQ bireylerin haklarının ihlal edilmesinin kanuna aykırı olduğunun en kesin bir biçimde anlatılması açılarından kaçınılmazdır. Bu raporun nefret söylemi ve şiddet konularıyla ilgili bölümlerinden de anlaşılacağı gibi, LGBTIQ bireyleri şiddete, nefret söylemlerine ve ayrımcılığa karşı koruma görevleri hakkında, kolluk görevlilerine ve diğer kamu yetkililerine açık ve net talimatlar ve daha fazla eğitim verilmelidir. LGBTIQ bireylerinin haklarının devlet görevlilerince ihlali disiplin ve ceza kovuşturmalarıyla soruşturulmalı ve cezalandırılmalıdır.

Bu yapılanları temel alarak yetkililer örneğin zaten zor bir dönem olan ergenlik döneminde genç LGBTIQ bireylerin karşı karşıya kaldıkları ilave bir varoluş sorunu olan LGBTIQ kimliklerini açıklamada bu bireylere destek yapıları oluşturulması gibi en yakıcı ve acil sorunları ele almalıdırlar. Yetkililer bu genç yetişkinlerin cinsel yönelimlerine ve toplumsal cinsiyet aidiyetlerine uygun bir biçimde yaşamalarını sağlayacak bilgi, yardım ve korumaya erişim sağlamalarını temin etmelidirler. Bu gayretler aile içi şiddete karşı İstanbul Sözleşmesinde yer alan araçlar kullanılarak, gençlikle ilgili çalışmalar yapanların ve diğer uzmanların LGBTIQ konularında eğitilmesini, LGBTIQ bireylerin diğer tür şiddete ve ayrımcılığa karşı korunmasını içermelidir.”